

Članak visokog predstavnika za BiH, Christiana Schwarz-Schillinga “Bosna koju vode Bosanci”

Bosna koju vode Bosanci

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Živimo u eri u kojoj se mehanizmi održavanja mira i izgradnje države nalaze u središtu geopolitičke debate. I dok Afganistan i Irak pune naslovne stranice, iskustvo Bosne i Hercegovine još uvijek je poučno.

Prije godinu dana, na početku moga mandata na mjestu specijalnog predstavnika Evropske unije i visokog predstavnika međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu, mislio sam da je izgradnja države u ovoj balkanskoj zemlji došla do prekretnice i da “kvazi protektorat” više nije održiv. Stoga sam tvrdio da je, više od deset godina nakon kraja rata, vrijeme da građani ove zemlje i njihove izabrane vođe preuzmu punu odgovornost za sopstvenu sudbinu.

Moji prethodnici su koristili “bonske ovlasti” u punom kapacitetu – riječ je o pravu da smjenjuju zvaničnike i nameću zakone ukoliko smatraju da je to neophodno da bi se zaštitio mirovni proces. Bio sam čvrst u nakanu da ove ovlasti minimalno koristim – da interveniram samo u slučaju da mir i stabilnost ili saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom u Hagu budu dovedeni u pitanje – i da ojačam koncept odgovornosti domaćih organa. Upravo to sam i uradio.

Imao sam tri razloga za takav pristup. Prvi je bio filozofske

prirode. Uvijek sam smatrao da se o građanima Bosne i Hercegovine, baš kao i o građanima drugih ratom razorenih zemalja, pogrešno sudi zbog nedostataka koje su njihovi lideri pokazali u određenim momentima u prošlosti. Ovo je sofisticirano društvo sa dugom istorijom socijalne harmonije i političkog pragmatizma, i ne pomaže činjenica što se ono i dalje najviše asocira sa devijacijom koja je 1992. godine dovela do katastrofe. I dalje smatram da bi izdašno korišćenje bonskih ovlasti bilo kontraproduktivno. Na taj način i dalje bi se održavala štetna kultura ovisnosti a domaći akteri bili bi onemogućeni da izgrade autentičan, izvoran poslijeratni politički konsenzus.

Drugi razlog bio je praktične prirode. Jednostavno ne bismo bili u stanju utvrditi koji su aspekti izgradnje države postali samoodrživi sve dok sveobuhvanost i intenzitet međunarodnog angažmana zamagljuje istinske jake i slabe strane u domaćem političkom procesu. Neophodno je suzdržati se kako bi se vidjelo može li Bosna i Hercegovina sopstvenim snagama krenuti naprijed.

Treće, EU, kojoj Bosna i Hercegovina teži da se pridruži, jasno je rekla da će zakone koji su potrebni za dalju integraciju, kao što su zakoni o restrukturiranju policije i javnoj radio-televiziji, smatrati prihvatljivim samo ukoliko ih donesu nadležni izabrani organi. Te zakone ne može nametnuti visoki predstavnik.

Godinu dana kasnije, rezultati variraju. S jedne strane, bosanskohercegovačka ekonomija je u stalnom i mjerljivom porastu. BiH se pridružila Sporazumu o slobodnoj trgovini u Srednjoj Evropi (*Central European Free Trade Agreement – CEFTA*) i postala učesnik NATO-vog programa Partnerstvo za mir. Pregovori o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU gotovo su okončani i očekujemo da će u toku ove godine doći i do njegovog potpisivanja, što je prvi korak ka punopravnom članstvu.

S druge strane, manje je ohrabrivao način na koji je vođena predizborna debata. Tokom kampanje koja je prethodila prošlogodišnjim opštim oktobarskim izborima lideri političkih stranaka su ponovno zauzeli neke izuzetno nekonstruktivne stavove kakve nismo viđali u proteklih deset godina, uprkos činjenici da su predstavnici civilnog društva jače nego ikada artikulirali svoje stavove i pokušali da fokusiraju pažnju političara na egzistencijalna pitanja kao što su ulaganja, otvaranje novih radnih mjesta i borba protiv siromaštva.

No proces formiranja koalicija na različitim nivoima vlasti se odvijao bez pomoći i angažmana međunarodne zajednice. Obećanja data tokom predizborne kampanje obavezuju nove lokalne organe vlasti da nastoje provoditi pragmatičnu politiku i da pitanje ekonomskog rasta stave na sam vrh liste prioriteta.

I dalje vjerujem u odgovornost lokalnih organa vlasti, ali isto tako smatram da proces tranzicije treba trajati duže. Postoji izvjesna doza rizika da bi nestabilnost mogla biti «uvezena» iz drugih dijelova regiona. Postoji i rizik od stvaranja interne političke paralize. Lokalnim organima vlasti je potrebno više vremena za prilagođavanje, a međunarodna zajednica će morati pokazati više strpljenja. Zbog toga još uvijek nije došlo vrijeme za ukidanje bonskih ovlasti.

Međutim, ovo izuzetno ovlaštenje koje omogućava nametanje zakona i smjenjivanje zvaničnika s javnih funkcija ne osigurava dugoročna rješenja. No ukoliko bude prisutno, kao rezerva, i ukoliko se bude povremeno upotrebljavalo može i dalje biti koristan instrument protiv političke destabilizacije. Ovaj argument sve više nailazi na odobravanje zemalja članica Vijeća za implementaciju mira koje će krajem ovog mjeseca morati odlučiti o budućnosti ovih ovlaštenja i Ureda na čijem sam čelu.

Prošlog mjeseca sam najavio da neću tražiti produženje svog mandata nakon juna ove godine, a to sam učinio pet mjeseci prije isteka mandata. Međunarodna zajednica bi trebala

iskoristi ovaj period kako bi formulisala dugoročniju politiku s ciljem stvaranja funkcionalne demokracije evropskog modela u Bosni i Hercegovini, uzimajući u obzir prednosti i nedostatke koje su identificirani tokom protekle godine.

U definisanju pravog kursa ka održivoj i funkcionalnoj Bosni i Hercegovini potrebno je napraviti razliku između onoga što može uspješno funkcionirati u BiH i onoga što ne može funkcionirati. Takođe je potrebno promijeniti način razmišljanja u Bosni i Hercegovini, ali i u okviru međunarodne zajednice. Promoviranje odgovornosti lokalnih organa vlasti nije jednostavan zadatak i on nosi određene rizike, međutim na taj način se izbjegavaju kratkoročna rješenja u ime nastojanja da se osigura istinska i dugotrajna stabilnost. To može osigurati uspjeh u Bosni i Hercegovini. A moguće je da bi se ovaj princip pokazao efikasanim i u drugim zemljama.

Gospodin Schwarz-Schilling je specijalni predstavnik Evropske unije i visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini.